

УДК 376.42:372.4-056.36

DOI 10.12958/2227-2844-2024-5(364)-101-107

**Чекан Оксана Іванівна,**

кандидатка педагогічних наук,

доцентка кафедри дошкільної та спеціальної освіти

Мукачівського державного університету,

учитель-логопед логопедичного пункту управління освіти, культури, молоді та спорту

виконавчого комітету Мукачівської міської ради,

м. Мукачево, Україна.

oksana.chekan010788@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-3480-6366>

Researcher-ID: DVB-4164-2022

Scopus-Author ID: 57202804465

## **МОВЛЕННЄВО-ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ З АУТИСТИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ**

Доведено, що освоєння діяльності охоплює взаємопов'язані базисні властивості особистості, а саме: ініціативність, активність, свободу вибору та відповідальність. Дитина усвідомлює себе як індивідуальність, коли може здійснити діяльність за власною ініціативою й уявити її наслідки, що можливо лише завдяки мовленню, яке супроводжує всі види діяльності. У грі дитина взаємодіє з іншими учасниками, адже мовчазної гри не існує. Т. Швець на основі тривалих досліджень дійшла висновку про наявність ще одного провідного виду діяльності – спілкування, яке супроводжує ігрову й інші види діяльності. Означену думку підтримують Б. Ананьєв, О. Бодальов, Т. Драгунова, Д. Ельконін, Р. Максимова, М. Мозгова, О. Полєвікова, Т. Швець, Т. Федотова й інші.

Взаємозв'язок між комунікативно-мовленнєвою й ігровою діяльністю підкреслюють учені М. Аріян, М. Мозгова, Л. Виготський та інші. М. Мозгова зазначає, що мовлення ніколи не функціонує ізольовано: «воно завжди є частиною іншої діяльності» (Мозгова, 2011, с. 3–31), зокрема ігрової. Вірменський дослідник М. Аріян зауважує, що в освітньому процесі навчання дітей мовлення через ситуативні ролі обов'язково передбачена деяка ігрова мовленнєва діяльність, де діти реагують на ситуацію й оточення, граючи відповідно до прийнятих на себе ролей (Мозгова, 2011).

Взаємозв'язок між ігровою та комунікативно-мовленнєвою діяльністю підкреслюється дослідженнями (Л. Артемова, А. Гілева, М. Мозгова, О. Свириденко, В. Удальцова, Д. Узнадзе й інші), які вивчають прояви дитячої мовленнєвої активності в іграх, зокрема дидактичних, що мають навчальну мету.

Мета – аналіз поглядів науковців щодо мовленнєво-ігрової діяльності стосовно розвитку зв'язного мовлення дітей з аутистичними порушеннями.

З'ясуємо сутність феномену «мовленнєво-ігрова діяльність» за словниковими джерелами.

У словникових джерелах мовленнєво-ігрова діяльність визначається: як «форма комунікації, що опосередковується лінгвістичними структурами» (Виготський, 1934); як «діяльність, яка може бути цілісним актом за наявності специфічної мотивації або складатися з мовленнєвих дій, що інтегруються в немовленнєву діяльність» (Бусел, 2004); як «вид діяльності нарівні із трудовою, ігровою й іншими видами» (Гончаренко, 1997).

Розглянемо мовознавчий аспект мовленнєво-ігрової діяльності. Концепція мови як діяльності вперше з'являється у працях В. Гумбольдта (Гумбольд, 1984) та Ф. де Соссюра (Соссюр,

1956). Ф. де Соссюр акцентує на існуванні «мовної діяльності», яка закономірно переходить у мовленнєву діяльність. Згідно з Ф. де Соссюром, процес мовної діяльності поділяється на два етапи. Перший, найважливіший, зосереджується на мові як суспільному явищі, незалежному від індивіда, є психічною наукою (Соссюр, 1956, с. 32). Другий етап спрямований на вивчення індивідуального аспекту мовної діяльності, включно з мовленням, і фонацію, що є психофізичним аспектом (Соссюр, 1956, с. 32).

Н. Хомський виокремив два аспекти мовної діяльності. Перший аспект – це «мова», або мовна здібність, що розглядається як потенційна здатність до використання мови. Другий аспект – це «процес співвідношення мовної здібності з конкретними висловлюваннями в умовах її застосування» (Хомський, 1975, с. 72–73).

Аналіз психолого-педагогічної та психолінгвістичної літератури засвідчив неоднозначне трактування як сутності мовленнєво-ігрової діяльності, так і її структури.

Охарактеризуємо психологічний аспект мовленнєво-ігрової діяльності (Калмикова та ін., 2020). Психологи вважають, що мовленнєво-ігрова діяльність, як і будь-яка інша, характеризується предметним мотивом, цілеспрямованістю й евристичним характером, складається з кількох послідовних фаз: орієнтування, планування, реалізації плану та контролю (Виготський, 1934). Означені фази й операції вперше було визначено Л. Виготським. На його думку, мовленнєво-ігрова діяльність може виступати як самостійний вид діяльності зі специфічною мотивацією, складниками якої є мовленнєві дії (що мають мету, підпорядковану меті діяльності) та мовленнєві операції (що змінюються відповідно до умов), або ж у формі мовленнєвих дій, включених у немовленнєву діяльність (Виготський, 1934).

Мовленнєво-ігрова діяльність виникає з потреби. За допомогою засобів і знаків людина планує діяльність, визначає її кінцеву мету, планує її виконання та досягає поставленої мети. Л. Виготський характеризує мовленнєво-ігрову діяльність і зазначає, що «вищі, притаманні людині форми психічного спілкування можливі тільки завдяки тому, що людина за допомогою мислення узагальнено відбиває дійсність» (Виготський, 1934).

Мовленнєву діяльність як психологічну категорію в Україні досліджувала Л. Калмикова (Калмикова, 2011). Учена вперше розкрила сутність розвитку мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку як трансформації неусвідомленого мимовільного вилучування слів у свідоме, довільне, цілеспрямоване та спрограмоване мовлення. Ученою визначено механізми та закономірності розвитку комунікативно-мовленнєвої діяльності в цій віковій категорії.

Мовленнєва діяльність розглядається Л. Калмиковою як один із видів самостійної діяльності: є найвищою формою мовленнєвої активності, обслуговує інші види діяльності, стимулюється специфічною усвідомленою мотивацією, є самоцінною, самодостатньою; має складну будову (мета, мотив, завдання, власне діяльність, дії, операції, функції, механізми тощо), має здатність до розвитку у процесі цілеспрямованих впливів. Мовленнєва діяльність, за Л. Калмиковою, є психолінгвістичним інструментом суб'єкта усного мовлення в навчанні та спілкуванні, найдосконалішою формою комунікації, засобом формування мовленнєвої особистості, спроможною створювати публічний дискурс, а в майбутньому бути носієм елітарної мовленнєвої культури, здатним грамотно і доречно висловлюватися, вільно й ефективно спілкуватися, що є свідченням підготовленості до умов життєдіяльності в соціумі (Калмикова, 2008).

Учена аналізує мовленнєву діяльність дитини як суб'єкта усного мовлення до мовно-мовленнєвої та комунікативної дійсності. Реалізація мовленнєвої дійсності є ключовою рушійною силою для розвитку дитини як суб'єкта мовлення. Цей процес включає механізми соціалізації, мовленнєвого самовираження, самоактуалізації та самореалізації. У результаті, мовленнєво-особистісні, мовленнєво-діяльнісні та мовні характеристики суб'єкта (дитини) усного мовлення сприяють формуванню нового інтегративного утворення особистості у старшому

дошкільному віці. Така мовленнєва діяльність виникає та розвивається під впливом навчання та функціонує у процесі міжособистісної взаємодії (Калмикова, 2008, с. 352–353).

Отже, феномен «розвиток мовленнєвої діяльності дитини» О. Калмикова визначає як складний процес, під час якого дитина набуває важливих якісних змін у власному мовленні. Ці зміни включають мотивованість, інтенційність (прагнення та спрямованість), цілеспрямованість, усвідомленість, відрефлексованість, контрольованість і структурованість. Ключовим аспектом цього розвитку є «привласнення» дитиною мовного стандарту, включаючи літературне мовлення, а також норм соціально зорієнтованого мовленнєвого спілкування – мовленнєвого етикету. Вчення О. Калмикової щодо розвитку мовленнєвої діяльності набуває важливості в контексті роботи з дітьми з аутистичними порушеннями, оскільки воно може сприяти їхньому соціальному включенню й ефективній адаптації в суспільстві, що є важливим складником корекційного процесу (Калмикова, 2011, с. 14).

Учена зазначає, що мовленнєва активність дитини проявляється в ранньому віці як спонтанне, мимовільне та неусвідомлене мовлення. О. Калмикова підкреслює необхідність цілеспрямованого формування мовленнєвої діяльності дитини, оскільки її розвиток потребує не тільки розвинених мотивів і внутрішнього програмування, але й уміння досягати мети, виконання мовленнєвих дій, які ґрунтуються на здатності до свідомого використання мовленнєвих компонентів, як-от інтонація, лексика, граматики тощо, передбачають, окрім розвитку довільності мовлення, також опанування основи метамовних і метамовленнєвих знань. Авторка зазначає, що сенситивним періодом для розвитку мовленнєвої діяльності є старший дошкільний вік. Означений віковий етап є ключовим для первинних якісних змін у розвитку мотивувальної сфери психіки дітей, а також для розвитку внутрішнього мовлення, яке сприяє програмуванню мовлення та формуванню смислових і семантичних структур. Відбувається становлення основ довільності, навмисності й елементарної усвідомленості мови та мовлення (Калмикова, 2008).

За Л. Калмиковою, мовленнєва діяльність у дітей виступає як центральний елемент, у якому наявні всі аспекти психічного розвитку. Мовленнєва діяльність відіграє ключову роль у посередництві розвитку вищих психічних функцій, які є визначальними для загального розвитку дитини, що сприяє формуванню дитини як активного суб'єкта усного мовлення та носія мовленнєвої діяльності, який має рівні права й обов'язки з іншими комунікантами мовленнєвого спілкування (Калмикова, 2008, с. 354).

Отже, Л. Калмикова визначає розвинену мовленнєву діяльність у дітей як набір психолінгвістичних універсалій, які є загальними та не залежать від конкретної мови. Водночас ця діяльність також є унікальним і неповторним явищем, яке притаманне кожній дитині (як нормотиповій, так і дитині з особливими освітніми потребами) та вироблене нею з урахуванням конвенціональних вимог до комунікативної доцільності та психологічної комфортності мовленнєвого спілкування (Калмикова, 2008, с. 252).

А. Богуш і Н. Луцан під мовленнєво-ігровою діяльністю розуміють двокомпонентне утворення, в основі якого лежить розвиток дитячого мовлення засобами гри. Учені зазначають, що мовленнєво-ігрова діяльність, як складне педагогічне явище, базується на ігрових методах навчання дітей дошкільного віку (Богуш, 2012).

У мовленнєво-ігровій діяльності А. Богуш і Н. Луцан виділяють:

– психологічний аспект. Мовлення під час гри є складним процесом, що опосередковано і суб'єктивно відображає факти, явища та предмети через конкретно-чуттєві уявлення, асоціативно пов'язані одне з одним. Означені уявлення можуть бути як реальними, так і створеними уявою, і відповідають ігровому завданню;

– лінгвістичний аспект (лексико-семантичний і комунікативний). Це складний процес, що включає використання мовлення у грі як стилістично нейтрального, але такого, що набуває

образного потенціалу через актуалізацію значень, семантичні зрушення й емоційно-естетичні нашарування, досягнуті на лексико-семантичному рівні;

– естетичний аспект. Мовлення розглядається як свідомий творчий процес, що стимулює естетичне сприйняття гри. Це поєднання раціональних і емоційних компонентів, які взаємно зумовлюють один одного, сприяють формуванню переконань, моральних якостей і естетичних смаків;

– лінгводидактичний аспект (практичний). Це здатність дитини доречно використовувати зв'язні висловлювання в ігрових ситуаціях, впливаючи на емоційно-чуттєву сферу за допомогою естетичних властивостей мовлення, як-от незвичні сполучення слів, метафоричність і влучність (Богущ, 2012).

За А. Богущ і Н. Луцан, якісними характеристиками мовленнєво-ігрової діяльності є:

– доступність. Точний відбір мовленнєвих засобів для адекватного вираження думок з урахуванням ігрових завдань. Майстерність полягає в умінні говорити просто про складні речі, що передбачає глибоке знання предмета;

– довільність. Високий рівень мовленнєвої активності та здатності до самоорганізації, без мовленнєвих штампів. Дитина з високим рівнем довільності мовленнєво-ігрової діяльності почувається впевнено та може організувати ігрову ситуацію без попередньої підготовки;

– варіативність. Здатність реалізовувати те саме завдання за допомогою різноманітних ігор на основі словесного матеріалу;

– виразність. Уміння створювати наочні образи за допомогою мовлення (метафори, порівняння). Образна виразність і заміна узагальнених фраз на конкретні підвищують вплив мовленнєвої інформації;

– емоційність. Здатність впливати на емоції та почуття учасників мовленнєво-ігрової діяльності;

– логічність. Послідовність аргументації, дотримання мети та завдань діяльності;

– доречність. Відповідність змісту та стилю мовлення ситуації взаємодії (Богущ, 2012).

Зарубіжний учений Ф. Кайнц розглядає мовленнєво-ігрову діяльність як єдність загальнолюдського «мовного дару», індивідуального психофізіологічного «матеріалу» та «рідної мови» як національного надбання (Kainz, 1951).

М. Жовтобрюх характеризує мовленнєво-ігрову діяльність як пізнавальну діяльність, оскільки вона «розпредмечує» дійсність за допомогою мови (Жовтобрюх, 1986). У мовленнєво-ігровій діяльності М. Жовтобрюх виокремив три складники: мотиваційний, цільовий і виконавчий. Учений визначив етапи творення будь-якого висловлювання як мовленнєвої дії: мотив; мовна інтенція (усвідомлення мовного завдання); внутрішня програма мовної дії; реалізація внутрішньої програми; планування висловлювання в конкретній формі; творення висловлювання (словесне вираження) (Жовтобрюх, 1986, с. 26). М. Жовтобрюх зазначає, що мовленнєво-ігрова діяльність своїми мотиваційним і цільовим аспектами заглиблюється в іншу діяльність: ігрову, інтелектуальну, трудову. Він зазначає, що мовлення не є самоціллю, а засобом, знаряддям, яке може по-різному використовуватись у різних видах діяльності (Жовтобрюх, 1986, с. 26).

А. Супрун, досліджуючи мовні дії, підсумовує: «Мовленнєво-ігрова діяльність – це один із видів людської діяльності, яка, у свою чергу, складається із сукупності цілеспрямованих дій людини. Вона пов'язана з тими діями, які співвідносяться з пізнанням зовнішньої дійсності, з комунікативними процесами <...>, і протікає в рамках актів розуміння, тобто в межах соціально детермінованих норм, що виробляються суспільством» (Супрун, 1984).

Учені досліджують психологічну природу процесу засвоєння знань і досвіду дитиною через діяльність. Засвоєння, як основна форма психічного розвитку дитини, має загальні риси. Однією із ключових особливостей засвоєння є його аналітико-синтетичний характер, що



є актуальним на всіх етапах розвитку. Натомість, на кожному етапі розвитку дитини процес засвоєння набуває специфічних рис, які визначаються двома основними чинниками: по-перше, змістом того, що дитина засвоює, по-друге, тією діяльністю, у яку інтегрується процес засвоєння. Отже, засвоєння знань і досвіду є динамічним процесом, що залежить від конкретного освітнього матеріалу та виду діяльності, яка залучається в означений процес.

Процес засвоєння мови є яскравим прикладом змін, що відбуваються в розвитку дитини. Дослідження показали, що процес опанування мовлення зазнає суттєвих змін на різних етапах розвитку дитини. У ранньому дитинстві засвоєння мови безпосередньо включається у процес спілкування та спільну предметну діяльність із дорослими, що визначає як зміст мовленнєвих форм, що засвоюються (програму засвоєння), так і сам процес засвоєння. Означений процес особливо важливий для дітей з аутизмом, у яких виникають труднощі з мовленнєвим спілкуванням і соціальною взаємодією, що потребує використання структурованих методів навчання, як-от візуальні розклади та соціальні історії.

Отже, мовленнєво-ігрова діяльність розглядається як складний, багаторівневий процес, що об'єднує психічні процеси та сприяє розвитку творчих здібностей дитини (Калмикова, 2008). Як зазначають А. Богуш і Н. Луцан, у дітей дошкільного віку мовленнєво-ігрова діяльність зазвичай відбувається в різних видах ігор (Богуш, 2012).

У результаті проведеного аналізу поглядів науковців щодо діяльності та її видів (ігрова та мовленнєво-ігрова) можемо узагальнити і подати своє розуміння «діяльності дітей з аутистичними порушеннями» як комплексного процесу, спрямованого на розвиток комунікативних і соціальних навичок через інтеграцію ігрових і мовленнєвих видів діяльності, що передбачає створення спеціально організованих умов, де діти з аутистичними порушеннями можуть взаємодіяти з оточенням, розвивати мовленнєві здібності та навички соціальної взаємодії. Перспектива дослідження передбачає орієнтацію на діяльнісний (як методологічне підґрунтя) підхід.

### Список використаної літератури

1. Богуш А., Луцан Н. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи : навчальний посібник. 2 вид., доп. Київ : ВД «Слово», 2012. 304 с.
2. Великий зведений орфографічний словник сучасної української лексики / уклад. та гол. ред. В. Бусел. Реком. МОНУ. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. 896 с.
3. Великий зведений орфографічний словник сучасної української лексики : 253 000. Реком. МОНУ. Київ ; Ірпінь : Перун, 2004. 888 с.
4. Виготський Л. Мислення і мова. Київ : Держвидав, 1934. 412 с.
5. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 326 с.
6. Гумбольдт В. Вибрані праці з мовознавства. Київ : Прогрес, 1984. 114 с.
7. Жовтобрюх М. Основи лінгвістики. Київ : Наукова думка, 1986. 216 с.
8. Калмикова Л. Психологія формування мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку : монографія. Київ : Фенікс, 2008. 497 с.
9. Калмикова Л. Психологія розвитку мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку : автореф. дис. ... докт. псих. наук. Київ, 2011. 14 с.
10. Актуалізація проблематики внутрішнього мовлення в психолінгвістиці комунікації: результати систематичного огляду і метааналізу / Л. Калмикова та ін. *Psycholinguistics*. 2020. № 28(1). Р. 83–148. DOI: <https://doi.org/10.31470/2309-1797-2020-28-1-83-148>
11. Мозгова М. Паличка-виручалочка для розвитку мовлення: використання ігор під час розвитку мовлення дітей. *Дитячий садок*. 2011. № 38. С. 3–31.
12. де Соссюр Ф. Курс загальної лінгвістики. Київ : Вид-во АН УРСР, 1956. 351 с.
13. Супрун А. Психолінгвістичні основи мовної діяльності. Київ : Наукова думка, 1984. 144 с.

14. Хомський Н. Структури синтаксису. Київ : Наукова думка, 1975. С. 72–73.
15. Kainz F. Psychologie der Sprache. Bd. 3. Stuttgart, 1951.

### References

1. Bohush, A. M., & Lutsan, N. I. (2012). Movlennievo-ihrova diialnist doshkilnykiv: movlennievi ihry, sytuatsii, vpravy [Speech and game activities of preschoolers: speech games, situations, exercises]. Vydannia druhe, dopovnene. Kyiv: Vydavnychiy dim “Slovo” [in Ukrainian].
2. Velykyi zvedenyi orfohrafichnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi leksyky [A large consolidated orthographic dictionary of modern Ukrainian vocabulary]. (2004). Ukladach ta holovnyi redaktor Busel V. T. Kyiv: Irpin: VTF “Perun” [in Ukrainian].
3. Velykyi zvedenyi orfohrafichnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi leksyky [A large consolidated orthographic dictionary of modern Ukrainian vocabulary]. (2004). Kyiv, Irpin: Perun [in Ukrainian].
4. Vyhotskyi, L. S. (1934). Myslennia i mova [Thinking and speech]. Kyiv: Derzhvydav [in Ukrainian].
5. Honcharenko, S. I. (1997). Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
6. Humboldt, V. (1984). Vybrani pratsi z movoznavstva [Selected works on linguistics]. Kyiv: Prohres [in Ukrainian].
7. Zhovtobriukh, M. Ya. (1986). Osnovy linhvistyky [Basics of linguistics. Basics of linguistics]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
8. Kalmykova, L. O. (2008). Psykholohiia formuvannia movlennievoi diialnosti ditei doshkilnoho viku [Psychology of the formation of speech activity of preschool children]. Kyiv: Feniks [in Ukrainian].
9. Kalmykova, L. O. (2011). Psykholohiia rozvytku movlennievoi diialnosti ditei doshkilnoho viku [Psychology of speech development of preschool children]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
10. Kalmykova, L., Kharchenko, N., Volzhentseva, I., Kalmykov, H., & Mysan, I. (2020). Aktualizatsiia problematyky vnutrishnoho movlennia v psykholinhvistytsi komunikatsii: rezultaty systematychnoho ohliadu i metaanalizu [Actualization of the problem of inner speech in the psycholinguistics of communication: results of a systematic review and meta-analysis]. *Psycholinguistics*, 28(1), 83–148. DOI: <https://doi.org/10.31470/2309-1797-2020-28-1-83-148> [in Ukrainian].
11. Mozghova, M. (2011). Palychka-vyruchalochka dlia rozvytku movlennia: vykorystannia ihor pid chas rozvytku movlennia ditei [A lifesaver for speech development: the use of games during children's speech development]. *Dytiachyi sadok – Kindergarten*, 38, 3–31 [in Ukrainian].
12. de Sossiur, F. (1956). Kurs zahalnoi linhvistyky [General linguistics course]. Kyiv: Vyd-vo AN URSS [in Ukrainian].
13. Suprun, A. Ye. (1984). Psykholinhvistychni osnovy movnoi diialnosti [Psycholinguistic foundations of language activity]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
14. Khomskyi, N. (1975). Struktury syntaksysu [Syntax structures]. (pp. 72–73). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
15. Kainz, F. (1951). Psychologie der Sprache. Bd. 3, Stuttgart [in Germany].

### **Чекан О. І. Мовленнєво-ігрова діяльність як засіб розвитку зв'язного мовлення дітей з аутистичними порушеннями**

У статті розглядається мовленнєво-ігрова діяльність як ефективний засіб розвитку зв'язного мовлення в дітей з аутистичними порушеннями. Авторка підкреслює, що мовленнєво-ігрова діяльність є комплексним процесом, який об'єднує психічні, лінгвістичні, психологічні та педагогічні аспекти. Основна увага приділяється аналізу взаємозв'язку між ігровою та комуні-

кативно-мовленнєвою діяльністю, а також можливостям інтеграції означених видів діяльності для стимулювання мовленнєвого розвитку дітей з аутизмом. Стаття розкриває наукові погляди різних дослідників, як-от Л. Виготський, Л. Калмикова, А. Богуш та інші, щодо сутності мовленнєво-ігрової діяльності. Також обговорюються різні підходи до її реалізації, зокрема психологічний, лінгвістичний, естетичний і лінгводидактичний аспекти. Увага акцентується на тому, що мовленнєво-ігрова діяльність, окрім мовленнєвого розвитку, сприяє також формуванню соціальних навичок та інтеграції дітей з аутистичними порушеннями в суспільство. Окремо розглядається роль гри як основного інструменту навчання мовлення в освітньому процесі. У статті наводяться приклади застосування ігрових методик і підкреслюється їхня значущість для корекційної роботи з дітьми. Дослідження показують, що завдяки структурованим ігровим ситуаціям діти з аутизмом можуть більш ефективно взаємодіяти з оточенням і розвивати необхідні комунікативні навички. Отже, стаття є важливим внеском у розуміння мовленнєво-ігрової діяльності як одного із провідних методів у розвитку мовлення дітей з особливими потребами, зокрема з аутистичними порушеннями. Результати дослідження мають практичне значення для фахівців у галузі спеціальної освіти та логопедії.

*Ключові слова:* мовленнєво-ігрова діяльність, аутизм, розвиток зв'язного мовлення, соціальна інтеграція, корекційна педагогіка.

### **Chekan O. Speech-play activities as a means of developing coherent speech in children with autism spectrum disorders**

The article examines speech-play activities as an effective means of developing coherent speech in children with autism spectrum disorders. The author emphasizes that speech-play activities are a complex process that integrates psychological, linguistic, pedagogical, and psychological aspects. The primary focus is on analyzing the relationship between play and communicative-speech activities, as well as the potential for integrating these types of activities to stimulate speech development in children with autism. The article explores the scientific perspectives of various researchers, such as L. Vygotsky, L. Kalmykova, A. Bogush, and others, regarding the essence of speech-play activities. Different approaches to its implementation are discussed, including psychological, linguistic, aesthetic, and linguistic-didactic aspects. The emphasis is on the fact that speech-play activities not only contribute to speech development but also foster the formation of social skills and the integration of children with autism spectrum disorders into society. The role of play as the main tool for teaching speech in the educational process is separately considered. The article provides examples of the application of play-based methods and highlights their significance for corrective work with children. Research shows that structured play situations allow children with autism to interact more effectively with their environment and develop essential communication skills. Thus, the article makes a significant contribution to understanding speech-play activities as one of the leading methods in the speech development of children with special needs, particularly those with autism spectrum disorders. The research findings have practical implications for professionals in the fields of special education and speech therapy.

*Key words:* speech-play activities, autism, development of coherent speech, social integration, corrective pedagogy.





# МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: [www.msu.edu.ua](http://www.msu.edu.ua)

E-mail: [info@msu.edu.ua](mailto:info@msu.edu.ua), [pr@mail.msu.edu.ua](mailto:pr@mail.msu.edu.ua)

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>